

CZEŚĆ 3

Historia pieniądza polskiego

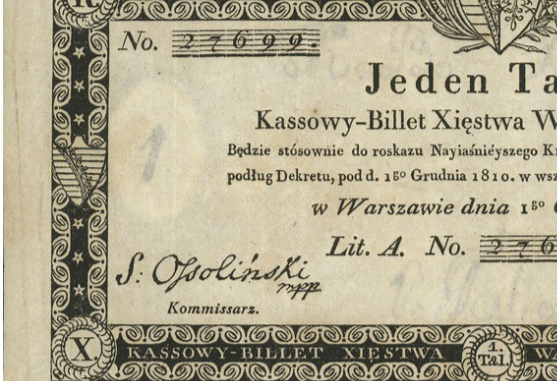
Alegoria I rozbioru Polski. Król Stanisław August Poniatowski, Katarzyna II, Józef II i Fryderyk II. Kolorowa ilustracja, J.E. Nilson, 1773 r.

CZAS TRZECH ZABORCÓW (1795–1915)

PRZEŁOM XVIII/XIX WIEKU

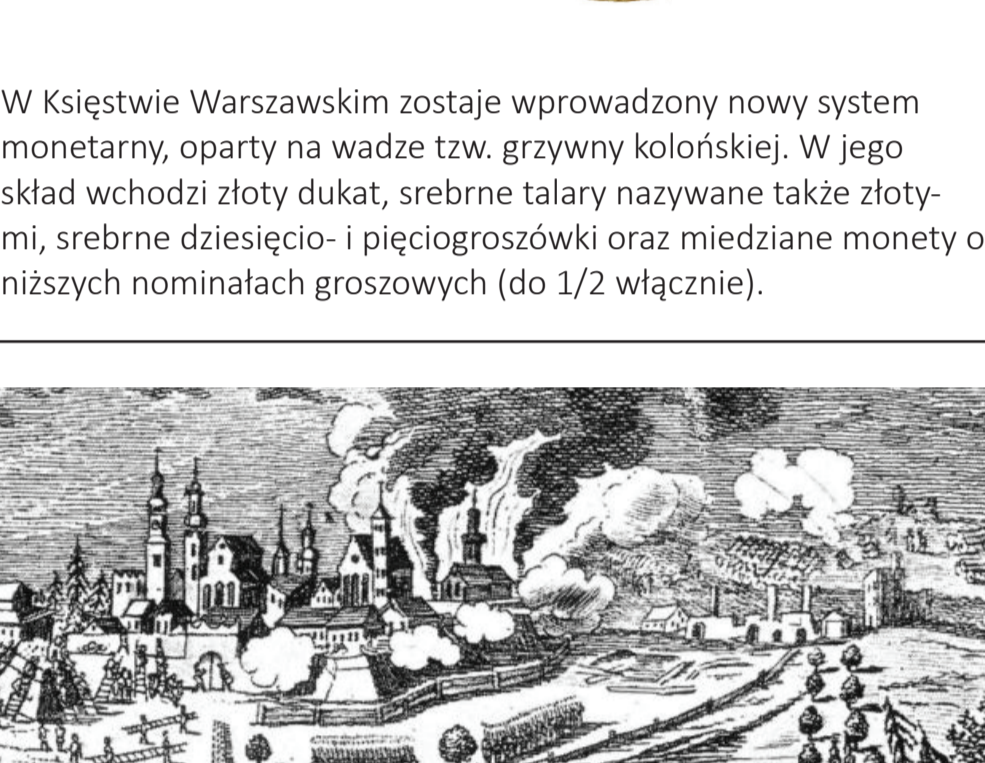
Po drugim rozbiore Gdańsk traci prawo bicia swojej monety, wprowadzony zostaje jednak specyficzny dla niego system pieniężny oparty na monetach saskich. W 1801 roku braki drobnych monet sprawiają, że jednorazowo w Berlinie zostają wybite gdańskie szelągi, z napisami w języku niemieckim.

Specjalne groszowe monety bite są także dla nowej prowincji Prusy Południowe (rejon Warszawy, Kalisza i Poznania).

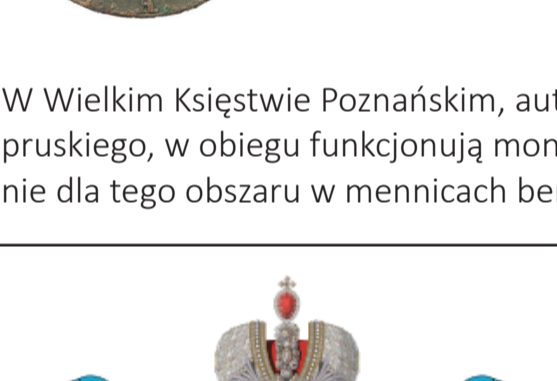
1810 Na terenie Księstwa Warszawskiego pojawiają się drukowane jednostronnie banknoty talarowe (nazywane biletami kasowymi). To pierwsze polskie banknoty od insurekcji kościuszkowskiej.

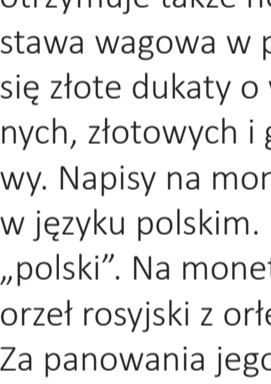
1810–1814 W Księstwie Warszawskim zostaje wprowadzony nowy system monetarny, oparty na wadze tzw. grzywny kolońskiej. W jego skład wchodzi złoty dukat, srebrne talary nazywane także złotymi, srebrne dziesięcio- i pięciogroszówki oraz miedziane monety o niższych nominalach groszowych (do 1/2 włącznie).

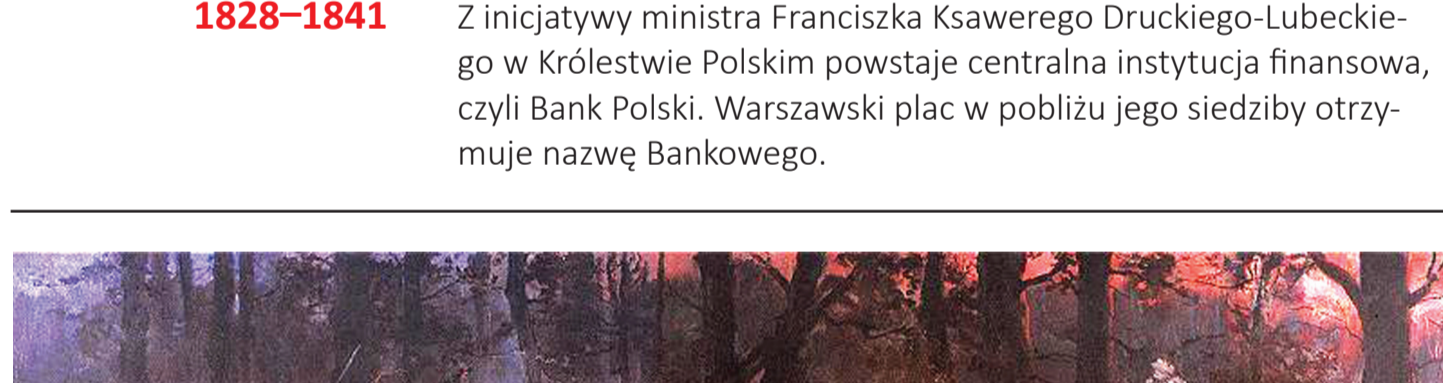
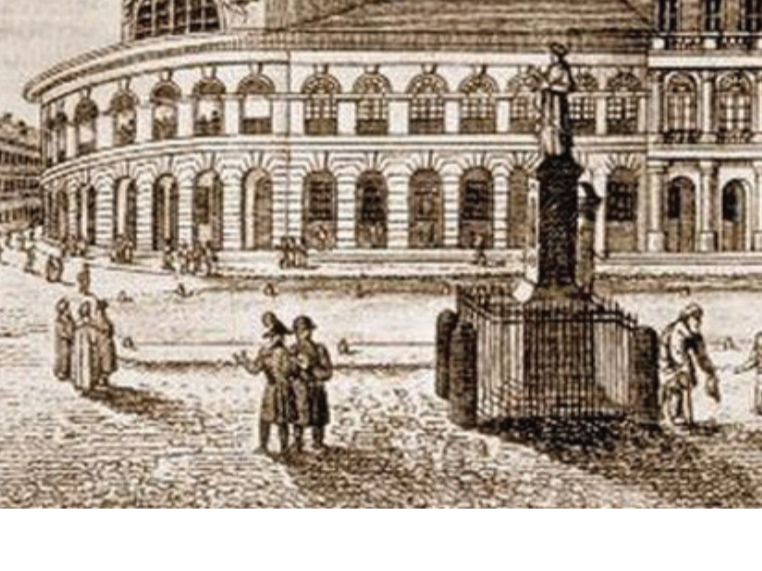
1813 Po klęsce Wielkiej Armii, w Zamościu oblężonym przez wojska rosyjskie, rozpoczyna się bicie miejscowej monety z przeznaczeniem na zapłatę żołdu. Wykorzystane zostają w tym celu przetopione monety austriackie oraz srebra kościelne. Do wybijania monet używa się kafara. W legalnym obiegu są tylko przez jeden dzień.

W Zamościu oblężonym przez wojska rosyjskie rozpoczyna się bicie monet z przeznaczeniem na zapłatę żołdu. Wykorzystane zostają w tym celu przetopione monety austriackie oraz srebra kościelne. W legalnym obiegu są tylko przez jeden dzień.

1815–1848 W Wielkim Księstwie Poznańskim, autonomii na obszarze zaboru pruskiego, w obiegu funkcjonują monety groszowe wybite specjalnie dla tego obszaru w mennicach berlińskiej i wrocławskiej.

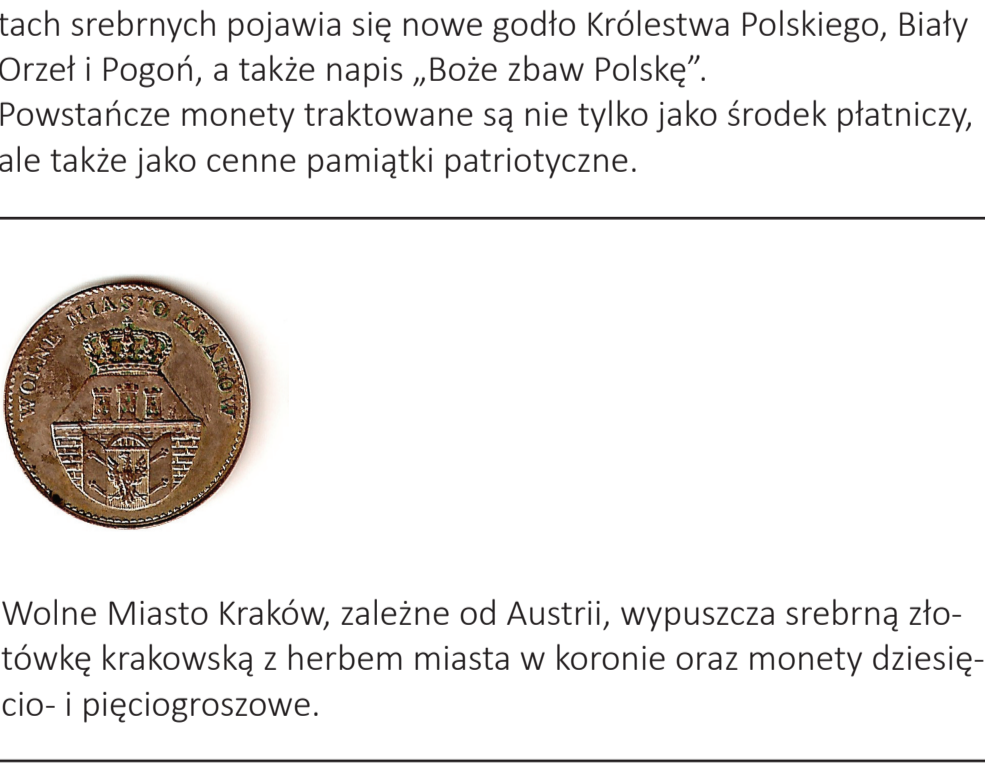
1815–1831 Utworzone po kongresie wiedeńskim nowe Królestwo Polskie otrzymuje także nowy system monetarny. Zostaje zachowana podstawa wagowa w postaci grzywny kolońskiej. W obiegu pojawiają się złote dukaty o wartości 50 i 25 złotych oraz dużo monet srebrnych, złotych i groszowych, a do tego miedziany bilon groszowy. Napisy na monetach po raz pierwszy w dziejach bite są tylko w języku polskim. Nazwa „złoty” opatrzona jest przymiotnikiem „polski”. Na monetach przedstawiony jest car Aleksander I oraz orzeł rosyjski z orłem polskim na piersi, czyli godło Kongresówki. Za panowania jego następcy, cara Mikołaja I, zmianie ulega tylko umieszczone na monecie imię aktualnego władcy.

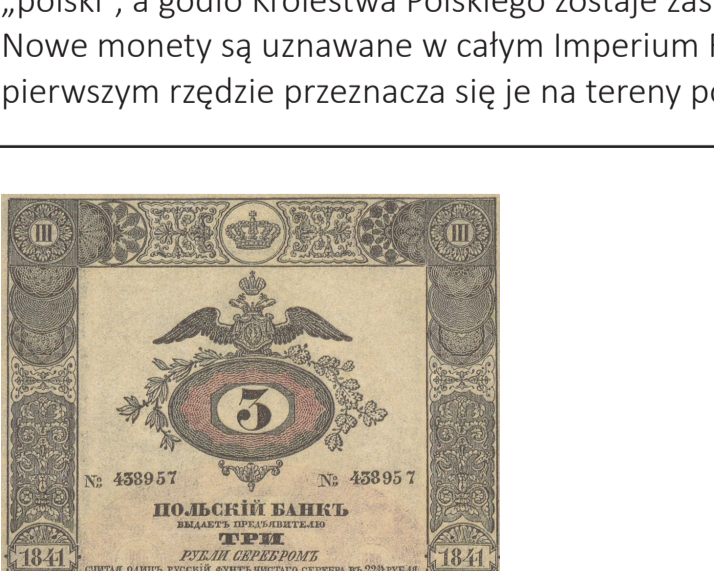
1828–1841 Z inicjatywy ministra Franciszka Ksawerego Druckiego-Lubeckiego, w Królestwie Polskim powstaje centralna instytucja bankowa, czyli Bank Polski. Warszawski plac w pobliżu jego siedziby otrzymuje nazwę Bankowego.

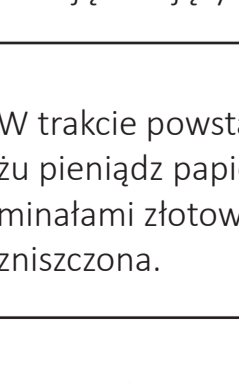
1831 Bank Polski emituje banknoty złotowe (przy czym złoty dzieli się na 30 groszy). Banknot z okresu powstania listopadowego (emitowany w 1831 roku), z Białym Orłem i Pogonią, nie jest uznawany przez carat, staje się jednak bezcenną pamiątką patriotyczną.

Banknot z okresu powstania listopadowego nie jest uznawany przez carat, staje się jednak bezcenną pamiątką patriotyczną.

1831 W trakcie powstania listopadowego, po detronizacji Mikołaja I, polskie władze decydują się na bicie całkiem nowych monet. Monety złote są naśladownictwem monet holenderskich. Na monetach srebrnych pojawia się nowe godło Królestwa Polskiego, Biały Orzeł i Pogoni, a także napis „Boże zbaw Polskę”. Powstańcze monety traktowane są nie tylko jako środek płatniczy, ale także jako cenne pamiątki patriotyczne.

1835 Wolne Miasto Kraków, zależne od Austrii, wypuszcza srebrną złotówkę krakowską z herbem miasta w koronie oraz monety dziesięcio- i pięciogroszowe.

1831–1842 Po upadku powstania listopadowego na obszarze Kongresówki wprowadzone zostają monety stanowiące efekt połączenia systemu polskiego i rosyjskiego. Monety złotowe, bite w srebrze, mają podane dwa nominały: rosyjski w rublach lub kopiejkach oraz polski w złotych. Tylko polski nominal wybity jest w języku polskim, cała reszta monet jest po rosyjsku. Zewsząd znika przymiotnik „polski”, a godło Królestwa Polskiego zostaje zastąpione rosyjskim. Nowe monety są uznawane w całym Imperium Rosyjskim, lecz w pierwszym rzędzie przeznaczają się na tereny polskie.

1842–1864 W wyniku ujednoczenia systemu monetarnego na obszarze całego Imperium Rosyjskiego podstawą wagową emisji monet dla Kongresówki, w miejsce grzywny kolońskiej, zostaje funt rosyjski. W miejsce złotego pojawia się rubel. Podwójny nominal zostaje jedynie w przypadku kopiejek/groszy. Bank Polski rozpoczyna także emisję dwujęzycznych banknotów rublowych.

1863–1864 W trakcie powstania styczniowego wydrukowany zostaje w Paryżu pieniądz papierowy o nazwie Moneta Narodowa Polska, z nominalami złotowymi. Nie trafia do obiegu, a całość emisji zostaje zniszczona.

1883–1894 Następuje stopniowa likwidacja Banku Polskiego, wcielonego do rosyjskiego Banku Państwa.

1864–1916 Na ziemiach polskich obowiązują systemy monetarne i waluty państw zaborczych.